

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TELJES ÜLÉSÉNEK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉ NEM TETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3492/2023. (XII. 1.) AB VÉGZÉSE

az Alaptörvény értelmezésére irányuló indítvány visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése az Alaptörvény értelmezése tárgyában – *dr. Szabó Marcel* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésének és B) cikk (1) bekezdésének az értelmezésére irányuló indítványt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 38. § (1) bekezdése alapján az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésének, valamint – ahhoz kapcsolódóan – a B) cikk (1) bekezdésének értelmezését indítványozta két megközelítésben.
- [2] Elsőként: „Az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében rögzített kínzás, embertelen, megalázó bánásmód és büntetés tilalmából következik-e, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetésre ítélt személy számára biztosítani kell a meghatározott, belátható időtartamon belüli szabadulás lehetőségét? Következik-e az Alaptörvény e rendelkezéséből, hogy jogalkotási szinten kell meghatározni azon legkésőbbi időpontot (generális maximumot), amikor a szabadlábra bocsátás lehetősége mérlegelésre kerül?”
- [3] Másodsorban: „Amennyiben a szabadlábra helyezés belátható időn belüli elvi lehetőségét minden életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt számára biztosítani kell, következik-e az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből, valamint az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdéséből, hogy ezt a lehetőséget az elítélés időpontjában alkalmazandó jogi szabályozás tartalmától függetlenül garantálni kell?”
- [4] Az indítványozó szerint az értelmezést igénylő alkotmányjogi probléma abból fakad, hogy nem minden életfogytiglani szabadságvesztésre elítélt számára biztosított a belátható időn belüli szabadulás.
- [5] A fenti első összefüggés kapcsán az indítványozó az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésének értelmezését tartotta szükségesnek az alábbiakra figyelemmel. Az indítványozó szerint az egyén személyi szabadságától életfogytig történő megfosztása kétségtelenül olyan szankciónak tekinthető, amelynek jogintézményként létezése alkotmányjogilag igazolható. Ezzel együtt azonban annak szabályozása és végrehajtása során különös figyelemmel kell lenni az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében rögzített tilalomra. Alapvető fontosságú alkotmányossági kérdés ezért, hogy a szabadságvesztésre ítélt személy tekintetében az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében rögzített tilalom magában foglalja-e „a szabadulás reményéhez való jogot”, és ha igen, milyen konkrét tartalommal és követelmények mentén. Utalt az indítványozó arra is, hogy mind az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB), mind pedig az Európa Tanács Kínzás Elleni Bizottsága következetes álláspontja szerint azon életfogytig tartó szabadságvesztés, amely nem hordozza a szabadulás valódi reményét, embertelennek tekintendő, így a kínzás, kegyetlen, megalázó, embertelen bánásmód és büntetés tilalmába ütközik. Az EJEB-nek az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: Egyezmény) 3. cikkét értelmező joggyakorlatát pedig a 32/2014. (XI. 3.) AB határozatban az Alkotmánybíróság is irányadónak tekintette.
- [6] A fentiek alapján az indítvány értelmében felmerül a kérdés, hogy az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében rögzített tilalomból következik-e, és ha igen, milyen tartalommal a „remény joga”, azaz, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személyek vonatkozásában biztosítani szükséges a meghatározott, belátható időtartamon belüli szabadulás lehetőségét. Következik-e az Alaptörvény e rendelkezéséből továbbá, hogy a törvénynek nem elegendő elvi jelleggel, valamikor a bizonytalan jövőben, esetleges módon, a jogalkalmazói dön-

tés függvényében biztosítani a szabadulás reményét, hanem meg kell határozni azon legkésőbbi időpontot (generális maximumot), amikor a szabadlábra bocsátás jogi lehetősége garantáltan mérlegelésre kerül?

- [7] Az indítványozó úgy vélte, hogy a fenti második összefüggés szerinti vizsgálatnak akkor van helye, ha az Alkotmánybíróság az első összefüggés tekintetében úgy foglal állást: a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód és büntetés tilalmából levezethető követelmény, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személyek vonatkozásába biztosítani szükséges a meghatározott, belátható időtartamon belüli szabadulás lehetőségét. Ebben az esetben kérdés, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből és III. cikk (1) bekezdéséből következik-e az, hogy a szabadulás meghatározott időtartamon belüli elvi lehetőségét az elítélés időpontjában alkalmazandó jogi szabályozás tartalmától függetlenül minden életfogytig tartó szabadságvesztést töltő személy tekintetében biztosítani kell. Az indítványozó szerint ez utóbbi kérdés azért merülhet fel, mert azon elítéltek esetében, akik korábban hatályos jogszabályok alapján töltik a büntetésüket, nincs erre irányadó szabály.
- [8] Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság alkotmányos tartalmára, és azzal összefüggésben a 11/1992. (III. 5.) AB határozatban foglaltakra utalva kifejtette az indítványozó, hogy a büntetőpolitika változása – az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében – nem eshet az elkövető terhére, még akkor sem, ha az új szabályozás a korábbihoz képest nem minősül szigorúbbnak. Felveti ezért a jogbiztonság sérelmének a lehetőségét, ha az újabb szabályozás, amely enyhébb jellege mellett egyben alkalmas a korábbi szabályozás alapjogsértő következményeinek a kiküszöbölésére – az időbeli hatályra irányadó rendelkezések értelmében – nem vonatkozhat a korábbi szabályozás alapján elítélt elkövetőre. A konkrét alkotmányjogi probléma kapcsán így felvetődik: megfelel-e az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének, ha az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdéséből következő garanciák az elítéltek meghatározott körére az elítélésük időpontjában alkalmazandó jogi szabályozás függvényében nem, vagy csak hiányosan érvényesülhetnek.
- [9] 2. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény értelmezésére irányuló hatáskörével összefüggő szempontrendszert a 17/2013. (VI. 26.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh1.) foglalta össze az alábbiak szerint.
- [10] „Az Alkotmánybíróság hatáskörét az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdése határozza meg, amely az a)–h) pontok között nem nevesíti az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezésére vonatkozó hatáskört. A g) pont szerint ugyanakkor sarkalatos törvény további hatáskörök gyakorlására jogosíthatja fel az Alkotmánybíróságot. Ennek megfelelően rendelkezik az Abtv. 38. §-a az Alaptörvény értelmezésére vonatkozó hatásköréről. Az indítványozó az Abtv. 38. § (1) bekezdése alapján kezdeményezte az Alkotmánybíróság eljárását. [...] Az Abtv. szövege alapján tehát az Alaptörvény értelmezését csak meghatározott szervek (személyek) és csak meghatározott tartalmú indítványban kezdeményezhetik. Az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia kell, hogy az indítvány jogosulttól származik-e, az Alaptörvény konkrét rendelkezésének értelmezésére irányul-e, összefügg-e konkrét alkotmányjogi problémával, és az értelmezés közvetlenül levezethető-e az Alaptörvényből” (Abh1., Indokolás [6]).
- [11] 3. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványt az alapvető jogok biztosa nyújtotta be, vagyis az Abtv. 38. § (1) bekezdése alapján az jogosulttól származik.
- [12] Megállapította az Alkotmánybíróság azt is, hogy az indítvány az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének és III. cikk (1) bekezdésének az értelmezésére irányul, azaz megjelöli az Alaptörvény értelmezni kívánt konkrét rendelkezéseit.
- [13] Az Abtv. 38. § (1) bekezdése alapján továbbá az Alkotmánybíróságnak azt kellett megvizsgálnia, hogy az indítványban feltett kérdések felvetnek-e konkrét alkotmányjogi problémát, és azok értelmezése az Alaptörvényből közvetlenül levezethető-e, vagyis az indítványban feltett kérdések alkalmasak-e arra, hogy az Abtv. 38. § (1) és (2) bekezdései alapján érdemben is elbírálja őket.
- [14] Ahogy azt az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben rögzítette: „Az Alaptörvény értelmezésének további feltételeit – azaz a konkrét alkotmányjogi probléma meglétét, illetve az értelmezésnek az Alaptörvényből való közvetlen levezethetőségét – az Alkotmánybíróság arra tekintettel vizsgálta meg, hogy e hatáskörét mindig is megszorítóan értelmezte, és ezúttal is úgy ítélte meg, hogy e nélkül az alkotmányértelmezések azzal a veszéllyel fenyegetnek, hogy az Alkotmánybíróság magára vállalja a törvényhozó, sőt a végrehajtó hatalom felelősségét is, és ezáltal egyfajta alkotmánybírói kormányzás alakulna ki [31/1990. (XII. 18.) AB határozat, ABH 1990, 137, 138.]. Az alkotmányértelmezési hatáskör gyakorlását az Alkotmánybíróság következetesen igyekezett távol tartani egyrészt valamely alkotmányos rendelkezés teljesen elvont, parttalan értelmezésétől, másrészt attól, hogy az elvont értelmezés konkrét ügyet döntsön el, vagy csupán jogszabályt értelmezzen. Az utóbbi feltétellel az Alkotmánybíróság más hatalmi ágak feladatától is távol kívánta tartani magát [21/1996. (V. 17.) AB határozat, ABH 1996, 74, 75.]. Azáltal, hogy az Alaptörvény értelmezésére irányuló indítványban feltett kérdésnek konkrét alkotmányjogi problémával kell összefüggésben állnia, és az értelmezésnek közvetlenül levezethetőnek kell

lennie az Alaptörvényből, nem minden alkotmányjogi probléma tekinthető absztrakt alkotmányértelmezési eljárásban elbíráható alkotmányjogi kérdésnek. E hatáskör keretében az alkotmányjogi problémák széles köréből csak azok a világosan megfogalmazható, konkrét kérdések alkalmasak az elbírálásra, amelyek tisztán az Alaptörvény értelmezésével, jogszabály közbejötte nélkül, kizárólag alkotmányjogi érvekkel megválaszolhatók. Más típusú alkotmányjogi problémák az Alkotmánybíróság egyéb hatáskörein belül oldhatók csak meg.” (Abh1., Indokolás [10]–[11])

- [15] 4. Az Alkotmánybíróság minderre tekintettel az indítványban feltett kérdéseket megvizsgálta abból a szempontból, hogy alkalmasak-e absztrakt alkotmányértelmezési eljárásban történő elbírálásra.
- [16] Az indítványozó az Alkotmánybíróság szerint konkrét kérdéseket tett fel, amelyeket világosan fogalmazott meg. Így azok tartalma egyértelműen meghatározható.
- [17] 4.1. Az alapvető jogok biztosa elsőként azt kérdezte, hogy az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében rögzített kínzás, embertelen, megalázó bánásmód és büntetés tilalmából következik-e, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetésre ítélt személy számára biztosítani kell a meghatározott, belátható időtartamon belüli szabadulás lehetőségét.
- [18] Az Alkotmánybíróság a kérdés kapcsán jelentőséget tulajdonított annak, hogy az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdése kifejezetten megengedi az ún. tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése esetén. Ezzel összhangban a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 42. §-a alapján az ítélező bíróság életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárja. A Btk. 44. § (1) bekezdése sorolja fel azt a 18 bűncselekményt, amelyeknél életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén lehetőség van a feltételes szabadság kizárására. Azt is előírja ugyanakkor a hatályos szabályozás – a Btk. 44. § (2) bekezdésében –, hogy ki kell zárni a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét, ha az elkövető erőszakos többszörös visszaeső, vagy a – Btk. 44. § (1) bekezdésben meghatározott – bűncselekményt bünszervezetben követte el. A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény a 46/A–46/H. §-okban szabályozza továbbá a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárását. Annak megindítását az elítéltet fogva tartó bv. intézet hivatalból kezdeményezi, ha az elítélt a szabadságvesztésből negyven évet letöltött.
- [19] Megállapította az Alkotmánybíróság, hogy a fenti jogszabályi rendelkezések az életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetésre ítélt személy számára biztosított, meghatározott, belátható időtartamon belüli szabadulás lehetőségéről rendelkeznek. Vagyis éppen azt szabályozzák, amire az indítványozó kérdése irányult. Ilyen értelemben voltaképpen törvényi szintű választ adnak a konkrét kérdésre. Ezért az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az adott kérdés vizsgálata kizárólag az Alaptörvény értelmezésével, jogszabály közbejötte nélkül nem végezhető el. Egy ilyen tartalmú alkotmányossági vizsgálatnak szükségszerű része kell, hogy legyen az utalt, kapcsolódó törvényi szintű szabályozás is. Ezért a konkrét kérdés érdemi vizsgálatára jelen eljárásban nem láttott lehetőséget.
- [20] 4.2. Az indítványozó az első kérdéssel összefüggésben azt is kérdezte: következik-e az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdéséből, hogy jogalkotási szinten kell meghatározni azon legkésőbbi időpontot (generális maximumot), amikor a szabadlábra bocsátás lehetősége mérlegelésre kerül. Az Alkotmánybíróság ennek kapcsán megállapította, hogy a szabályozási szint kérdését érintően az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdéséből önmagában nem vezethető le követelmény. A konkrét kérdés az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésének értelmezésével nem megválaszolható. Így ezen kérdés érdemi vizsgálatának jelen eljárásban nem volt helye.
- [21] 4.3. Az indítványozó kérdést fogalmazott meg arra vonatkozóan is, hogy amennyiben a szabadlábra helyezés belátható időn belüli elvi lehetőségét minden életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt számára biztosítani kell, következik-e az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből, valamint az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdéséből, hogy ezt a lehetőséget az elítélés időpontjában alkalmazandó jogi szabályozás tartalmától függetlenül garantálni kell.
- [22] Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben olyan tartalmú vizsgálat, amely az elítélés időpontjához képest utóbb hatályba lépett szabályozás alkalmazhatóságával áll összefüggésben, nem végezhető el kizárólag az Alaptörvény rendelkezései alapján. Annak szükségszerű része kell, hogy legyen maga az érintett szabályozás is. Ezért a konkrét kérdés jogszabály közbejötte nélkül, kizá-

rólak alkotmányjogi érvekkel nem megválaszolható, annak érdemi vizsgálatára jelen eljárásban szintén nem látott lehetőséget.

- [23] 5. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az indítványt – az Abtv. 50. § (2) bekezdés a) pontja szerint eljárva – az Abtv. 64. § d) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2023. november 14.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lomnici Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Réka s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró különvéleménye

- [24] Az indítvány visszautasításával nem értettem egyet, álláspontom szerint az indítvány érdemi elbírálásra alkalmas volt.
- [25] Megítélésem szerint közvetlenül az Alaptörvény értelmezését igénylő kérdés az, hogy az Alaptörvény rendszerében a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés (melynek kiszabását maga az Alaptörvény kifejezetten lehetővé teszi) milyen elvi feltételek teljesülése esetén nem sérti a kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmát (amelyet ugyancsak az Alaptörvény garantál). Ezen két alaptörvényi rendelkezés egymáshoz való viszonyának értelmezésére az indítvány megítélésem szerint megfelelő volt.

Budapest, 2023. november 14.

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: X/2144/2020.

